

INTERNETDAN FOYDALANISHGA BO'LGAN HUQUQ INSONNING AJRALMAS
HUQUQI SIFATIDA

Shaxzoda Yo'ldoshboyeva

Toshkent davlat yuridik universiteti magistranti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15629065>

Annotatsiya. Ushbu ish Internetga kirish huquqi va undan xavfsiz foydalanishni tahlil qilishga bag'ishlangan. Maqolaning asosiy maqsadi Internetga kirish va qulay ijtimoiy muhitga ega bo'lish huquqini ko'rib chiqish, shuningdek, Internetdan foydalanish inson huquqi sifatida va ushbu huquqlarni O'zbekiston qonunchiligiga ko'ra ko'rib chiqish. Internetga kirishni cheklashning asosiy omillarini. Bugungi kunda Internet inson ijtimoiy hayotining ajralmas va muhim qismidir. Unga kirishni cheklash insonning jamiyat hayotida faol ishtirok etish qobiliyatini pasaytiradi. Shu munosabat bilan, yashash huquqi, axborot olish yoki harakatlanish erkinligi kabi insonning asosiy huquqi sifatida Internetga kirish huquqini ta'minlash zarurati masalasi dolzarbdir.

Kalit so'zlar: Inson huquqlari, raqamli huquqlar, Internet huquqlari, xavfsizlik, ijtimoiy atrof-muhit, huquqlarni shakllantirish, himoya qilish va raqamli ma'lumotlar, kiberbulling.

Аннотация: Данная работа посвящена анализу права на доступ к Интернету и его безопасному использованию. Основной целью статьи является рассмотрение права на доступ к Интернету и комфортной социальной среде, а также рассмотрение использования Интернета как права человека и этих прав в соответствии с законодательством Узбекистана. Основные факторы ограничения доступа к Интернету. Сегодня Интернет является неотъемлемой и важной частью социальной жизни человека. Ограничение доступа к нему снижает возможности человека активно участвовать в социальной жизни. В этой связи актуален вопрос о необходимости обеспечения права на доступ к Интернету как основополагающего права человека, как и право на жизнь, свободу информации или передвижения.

Ключевые слова: Права человека, цифровые права, права в Интернете, безопасность, социальная среда, формирование, защита прав и цифровой информации, кибербуллинг.

Abstract: This work is devoted to the analysis of the right to access the Internet and its safe use. The main purpose of the article is to consider the right to access the Internet and a comfortable social environment, as well as to consider the use of the Internet as a human right and these rights in accordance with the legislation of Uzbekistan. The main factors of restricting access to the Internet. Today, the Internet is an integral and important part of human social life. Restricting access to it reduces a person's ability to actively participate in social life. In this regard, the issue of the need to ensure the right to access the Internet as a fundamental human right, like the right to life, freedom of information or movement, is relevant.

Keywords: Human rights, digital rights, Internet rights, security, social environment, formation, protection of rights and digital information, cyberbullying.

Internet bugungi kunda hayotimizning ajralmas qismiga aylandi. U axborot olish, ta'lim, sog'liqni saqlash xizmatlari, davlat xizmatlariga kirish, iqtisodiy imkoniyatlar va ijtimoiy aloqalarni ta'minlovchi asosiy vositaga aylangan. Shu sababli, ko'pgina mamlakatlar Internetga kirishni asosiy inson huquqi sifatida tan olishni boshlagan.

Inson huquqlari va erkinliklari zamonaviy demokratik davlatlarning ustunlaridan biri va

jamiyat rivojlanishining muhim yo'nalishi bo'lib xizmat qiladi. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 13-moddasida inson, uning hayoti, erkinligi, sha'ni, qadr-qimmati va boshqa ajralmas huquqlari oliy qadriyat deb hisoblanishi belgilangan. Huquq va erkinliklarning muhim qismi, shuningdek ularni amalga oshirish chegaralari va kafolatlar mexanizmini tushunish vaqt o'tishi bilan sezilarli darajada rivojlandi. Biroq, inson huquqlari sohasidagi chinakam o'zgarishlar axborot texnologiyalari, xususan Internet rivojlanishi bilan ro'y bera boshladi.

O'z navbatida, fuqarolarni qonunbuzarliklardan himoya qilishga intilayotgan davlatlar Internet muhitidagi faoliyatni cheklash xavotiriga tushadi. Bu inson huquqlari va erkinliklarini erkin izlash va ma'lumot olish huquqi, so'z erkinligi, shaxsiy hayot va boshqalar kabi muhim cheklovlariga olib kelishi mumkin. Davlatning inson huquqlarini haddan tashqari cheklashga qaratilgan harakatlari fuqarolarning davlat va uning institutlariga nisbatan ishonchsizligini keltirib chiqarishi mumkin, bu nafaqat virtual muhitda, balki ijtimoiy ishonch darajasini yanada pasaytirishi mumkin.

So'nggi yillarda amaliyot shuni ko'rsatadiki, inson va fuqaroning xalqaro-huquqiy hujjatlar va davlat konstitutsiyalari bilan kafolatlangan bir qator asosiy huquq va erkinliklarini amalga oshirish, himoya qilish va cheklashning an'anaviy mexanizmlari virtual makonda qo'llanilmaydi. Aksincha, axborot muhitidagi munosabatlarning o'ziga xos xususiyatlari inson huquqlari va o'rnatilgan cheklovlar o'rtasidagi muvozanatni topish uchun tubdan farqli yondashuvlarni ishlab chiqishni talab qiladi.

Insonning onlayn huquqlari va erkinliklari hech bo'lmaganda oflayndagi huquqlari va erkinliklari amalga oshirish imkoniyati darajasida bo'lishi lozim. Muammo shundaki, inson huquqlari sohasidagi fundamental xalqaro huquqiy hujjatlar va ularda e'tirof etilgan huquq va erkinliklar mazkur huquq va erkinliklardan onlayn foydalanish imkoniyati paydo bo'lishidan ancha oldin qabul qilingan. Internetga kirish huquqi inson huquqlarining yangi "raqamli" avlodi sifatida qaralishi mumkin.

Internet bu – hozirgi zamon talabidagi yagona ommabop axborot izlash, olish va tarqatish vositasi hisoblanib, bizga barcha sohalarga oid noaniqlik ya'ni ongimizga mavhum bo'lgan tushunchalar haqida ochiq, oddiy va ravon ma'lumot beruvchi axborot manbaidir. Tabiiyki, hozirgi kunda ushbu manbaga bo'lgan ehtiyojmandlar soni kundan kunga ortib bormoqda.

Internet jahon axborot tarmog'iga kirish va undan foydalanish huquqini shaxsiy huquq sifatida alohida belgilab qo'yish mumkin. Ya'ni boshqa shaxsiy huquqlar qatori Internetga kirish va undan foydalanish huquqi ham davlat tomonidan kafolatlanishi hamda ta'minlanishi shart. Axborot mavzusi insoniyat taraqqiyotining barcha bosqichlarida muhim ahamiyat kasb etgan. Bugungi globallashuv jarayonlarida esa, axborot yanada dolzarb masala bo'lib, endilikda axborotni izlash, olish va tarqatishning kafolati davlatlar oldida turgan alohida vazifa bo'lib qolmoqda. BMTga a'zo davlatlar 2012-yilda BMT Inson huquqlari Kengashining "Internetda so'z erkinligi bo'yicha rezolyutsiyasi"ni ratifikatsiya qilgan. Shuningdek, har kimning Internet tarmog'iga cheklovlarsiz kirishini ta'minlash uchun davlatlar oldiga yuqoridagi talablarni belgilab qo'ydi. Aytish joizki, BMT maxsus ma'ruzachisi Frank La Rue ta'kidlashicha, "Internetga ulanish imkoniyati inson huquqlaridan biri sifatida tan olinmagan bo'lsa-da, davlatlar Internet orqali so'z erkinligi, shuningdek, boshqa huquq va erkinliklarni amalga oshirish uchun Internetga kirishni ta'minlashi shart".

BMT Inson huquqlari bo'yicha kengashi 2016-yilda Internetdan foydalanish imkoniyati asosiy inson huquqlarining ajralmas qismi sifatida tan oluvchi qarorni qabul qildi. Bu qaror Internetdan foydalanish huquqini himoya qilish va rivojlantirish uchun muhim qadam bo'ldi.

Internetdan foydalanish erkinligi asosiy inson huquqlaridan biri sifatida xalqaro miqyosda tan olingan. BMT Inson huquqlari bo'yicha kengashi ham bu huquqni alohida rezolyutsiya bilan mustahkamladi.

Bir qator davlatlar, jumladan Fransiya, Gretsiya, Kosta-Rika va Meksika konstitutsiyalarida internetdan foydalanish huquqi insonning ajralmas huquqi sifatida e'tirof etilgan.

O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 29-moddasida har kim axborotni izlash, olish va uni tarqatish huquqiga egaligi belgilangan. Bu huquq internet orqali ham amalga oshiriladi. Internetda inson huquqlari, jumladan, so'z va axborot erkinligi, shaxsiy ma'lumotlar himoyasi, axborotga erkin kirish va uni tarqatish huquqlari muhim o'rin tutadi.

Biroq, global miqyosda hali ham raqamli tafovut mavjud. Jahon aholisining taxminan 40 foizi hali ham Internetga ulanmagan. Ko'pgina rivojlanayotgan mamlakatlarda infratuzilma yetishmasligi, yuqori narxlar va texnik ko'nikmalar yetishmasligi odamlarning Internetdan foydalanishiga to'sqinlik qilmoqda.

Internetga kirishni ta'minlash nafaqat texnik infratuzilmani rivojlantirish, balki raqamli savodxonlikni oshirish, narxlarni pasaytirish va hamma uchun ochiq bo'lgan Internetni ta'minlash uchun qonunchilik bazasini yaratishni ham talab qiladi.

Bunda Internetga kirish huquqi zamonaviy jamiyatda insonning asosiy huquqlaridan biri sifatida tan olinishi kerak, chunki u insonlarning boshqa huquqlarini amalga oshirishda muhim rol o'ynaydi.

Xalqaro miqyosda ushbu huquqni qonuniy rasmiylashtirish bo'yicha dastlabki qadamlar qo'yilgan bo'lsa-da, Internetga bo'lgan huquqni nazariy tushunish masalalari hali ham kam o'rganilganligicha qolmoqda. Bu Internet o'z tabiatiga ko'ra, davlat tomonidan markazlashtirilgan tartibga solinmaydigan va xalqaro huquqiy ta'rifni talab qiladigan transmilliy muhit ekanligi bilan izohlanadi.

Shuni ta'kidlash kerakki, XXI asrning boshlarida bunday pozitsiya mavjud bo'lishga haqli edi, chunki o'sha paytda Internet muhiti haqiqatan ham undan foydalanish uchun texnik imkoniyatlar va ko'nikmalarga ega bo'lgan nisbatan kichik odamlar doirasi uchun muloqot qilish va ma'lumot almashish uchun muqobil joy edi. Raqamli makonning transchegaraviy va siyosiy mustaqilligi keyinchalik axborot sohasida haqiqiy inson erkinligi haqidagi liberal g'oyalarni amalga oshirish imkoniyati sifatida qabul qilindi, bu hatto Internet libertarizmining mustaqil harakatini keltirib chiqardi.

Hozirgi vaqtda Internet yaratadigan raqamli yoki virtual makon ijtimoiy hayotda yetakchi o'rinni egallaydi. Huquqiy normalar ijtimoiy hayotning barcha jabhalarini, barcha bahsli va muammoli masalalarni tartibga solishga qaratilgan, bu bilan odamlar uchun qulay va xavfsiz hayotni ta'minlash mumkin. Odamlarning Internetdagi faoliyatini huquqiy tartibga solish masalasi hozirgi paytda ayniqsa dolzarbdir. Har bir insonning axborot tarmog'iga bepul kirish huquqini ham, qulay ijtimoiy muhitga ega bo'lish huquqini ham huquqiy darajada ta'minlash, xususan, fuqarolarni bezorilikdan himoya qilish, shu jumladan raqamli makonda sodir bo'lgan holatlarda misol uchun, kiberbulling. Ushbu muhit o'ziga xos xususiyatga ega, bu birinchi navbatda uning ma'lumotlariga va boshqa yutuqlarga kirishning maksimal erkinligidan iborat [1].

Inson huquqlari maxsus raqamli muhitda amalga oshirilayotganligi sababli ushbu huquqlarning ijtimoiy mohiyati va huquqiy mohiyati haqida savol tug'iladi. Yuridik fanda o'rnatilgan qarashlarga ko'ra, raqamli huquqlar inson huquqlarining tubdan yangi avlodini tashkil etmaydi [2; 3]. V.V. Nevinskiyning fikricha, raqamli huquqlar axborot va telekommunikatsiya

shaklida ifodalangan bir xil inson huquqlaridir [4]. O.A. Gorodov "raqamli huquq" atamasini tanqid qiladi (aniqrog'i subyektiv ma'noda emas, balki obyektiv ma'noda huquq), ammo u shuningdek, "axborot mahsulotlarini taqdim etish va qo'llash shakllari o'z tabiatiga ko'ra texnik va texnologik bo'lib, "Umumiy ijtimoiy munosabatlarni huquqiy tartibga solish sohasi va uning u yoki bu segmentlarida o'rnatilgan xulq-atvor qoidalari tizimi" [5].

Qulay ijtimoiy muhit nafaqat real hayotda, balki Internetda ham inson uchun qulay va sog'lom muhitni nazarda tutadi. Internetning katta afzalligi - umumiy manfaatlarga ega bo'lgan odamlarni mustaqil ravishda qidirish qobiliyati. Aynan virtual makonda o'smirlar boshqalarning sevimli mashg'ulotlari va qarashlariga "moslashish" kerak emas, ko'pincha bu haqiqiy hayotda sodir bo'ladi. Inson uchun, ayniqsa yoshligida, o'xshash odamlarga ega bo'lish juda zarur, chunki bu asosiy muloqot ko'nikmalarini egallashga va ularni rivojlantirishga yordam beradi. Hamfikrlar bilan muloqot bolaning ruhiyatiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi, u "o'z" odamlaridan qo'llab-quvvatlash va hissiy fikr-mulohazalarni oladi. Shuningdek, Internet tufayli o'smirlar qanday yangiliklarni, qaysi manbadan o'qishni mustaqil ravishda o'rganadilar, ular uchun eng yaxshi ko'ngilochar yoki ta'lim mazmuniga ega bo'lgan manbalarni tanlaydilar va bu usul yordamida tanqidiy fikrlash shakllanadi [6].

Yuqorida aytib o'tilganidek, Internet maydoni nafaqat ijobiy, balki kiberbulling, yomon odatlarni targ'ib qilish va boshqa noqonuniy xatti-harakatlarda ifodalangan salbiy elementlar bilan ham ajralib turadi. Buzg'unchi xatti-harakatlar, ayniqsa, voyaga yetmaganlar orasida keng tarqalgan bo'lib, bu aqliy rivojlanishning o'ziga xos xususiyatlari va psixikaning ta'sir qilish qobiliyati bilan bog'liq. Bunda xorijiy ta'sir va ko'pchilik uchun Internet maydoni axborotni tarqatish va iste'mol qilishning eng muhim manbalaridan biridir.

Voyaga yetgan shaxs mamlakatda senzura yaratish, aholiga dushman bo'lgan axborotni cheklash yoki muxolifat kuchlariga qarshi kurashish va hokazolar uchun davlat organlarining qarori bilan Internetga kirishda cheklovlariga ham duch kelishi mumkin. S.A.Avakyan ikkita fuqarolik jamiyati - real va virtual [7] masalasini ko'taradi, chunki Internet va uning alohida segmentlaridan foydalanishning o'ziga xos xususiyatlari jamiyatning yangi tashkil etilishiga olib kelishi mumkin. O'z navbatida, katta yoshli fuqarolarning Internet imkoniyatlarini cheklash jiddiy norozilikka olib kelishi mumkin. Masalan, bir davlat fuqarolarning Internetdan foydalanishini taqiqlagan, ya'ni davlat raqamli makonga ulanishni taqiqlashni joriy qildi. Ushbu harakat xalqaro hamjamiyat tomonidan qoralandi va Internetga kirish huquqi haqida bahs-munozaralarni boshlandi. Hozirgacha rivojlangan mamlakatlar raqamli inson huquqlari va Internetga to'siqsiz kirish huquqining mavjudligi haqidagi dolzarb savollarga duch kelmoqda.

Raqamli huquqlarni tan olish va himoya qilish zarurati bir qator xalqaro huquqiy hujjatlarda e'lon qilingan. Ular orasida Global Axborot Jamiyati Xartiyasi (Okinava, 2000 yil 22 iyul) va BMT Bosh Assambleyasining 2013 yil 18 dekabrda 68/167-sonli "Raqamli asrda shaxsiy daxlsizlik huquqi" rezolyutsiyasi kiradi.

Raqamli texnologiyalarning rivojlanishi hududlarning barqaror rivojlanishiga, ayniqsa yoshlar siyosati sohasida katta hissa qo'shdi. Ijtimoiy tarmoqlar va umumiy ochiqlik tufayli odam bir zumda internetda tarqaladigan axborot mazmunini yaratishi mumkin. Shunday qilib, yirik ekologik ofatlar yoki ijtimoiy tengsizlik hatti-harakatlarini ommadan yashirib bo'lmaydi va maksimal darajada e'lon qilinadi [8].

So'nggi paytlarda O'zbekiston Respublikasida amalga oshirilayotgan huquqiy va ijtimoiy-iqtisodiy islohotlar samarasida ommaviy axborot vositalari faoliyatini qo'llab-quvvatlashning huquqiy va institutsional mexanizmlari mustahkamlandi, davlat organlari faoliyatining

ochiqligiga katta e'tibor qaratildi, qonunchilik sohasi va huquqni qo'llash amaliyoti takomillashtirildi. Umuman olganda, mamlakatimizda so'z erkinligi institutlari mustahkamlanmoqda. Bugun mamlakatimiz ommaviy axborot vositalari hamda internet makonida ochiqlik, xolis tahlil va tanqid ruhi kuchayganini uchratishimiz mumkin. Bu, shubhasiz, so'z erkinligini mustahkamlash borasida amalga oshirilayotgan siyosat yutuqlarining yaqqol ko'rsatkichidir.

Shunday qilib, har bir shaxs, O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasiga muvofiq, bir qator asosiy ajralmas huquqlarga ega, ammo bu ro'yxat inson va fuqaroning to'liq va farovon hayoti uchun zarur bo'lgan barcha huquqlarni o'z ichiga olmaydi. Jamiyat o'zgarmoqda, rivojlanmoqda, innovatsiyalar paydo bo'lmoqda, qonunchilik zamon bilan hamnafas bo'lishi kerak. Internet rivojlangan mamlakatlarda insonlar hayotining muhim qismidir, shuning uchun unga kirish huquqi mavjud va ko'plab xorijiy mamlakatlarda tan olingan.

Shunday qilib, Internetga bo'lgan huquqning konstitutsiyaviy huquq sifatida mustahkamlanishi raqamli jamiyat rivojlanishining zamonaviy tendentsiyasidir. Dastlab boshqa an'anaviy inson huquqlarini amalga oshirish usuli sifatida harakat qilgan Internetga kirish qonuniy tan olinishini talab qiladigan mustaqil huquqqa aylanmoqda.

Shu bilan birga, bizning fikrimizcha, ko'rib chiqilayotgan Internetga bo'lgan huquq xalqaro yoki konstitutsiyaviy darajada mustaqil mustahkamlanishini talab qiladigan asosiy inson huquqlari darajasiga hali yetib bormagan, lekin so'z erkinligi va axborotni olish, tarqatish bo'yicha klassik huquqlarni tezroq va qulayroq amalga oshirish uchun qo'shimcha imkoniyat sifatida ko'rib chiqilishi kerak.

Internetdan foydalanish va unda amalga oshirilayotgan boshqa huquqlarni tartibga solishga bunday tarqoq yondashuv xalqaro huquqning asosiy normalariga rioya qilmaslikka va Markaziy Osiyo mamlakatlarida raqamli inson huquqlarining buzilishiga olib keladi.

Shuni tushunish kerakki, Internet azaldan klassik aloqa vositasi emas, balki bir qator inson huquqlarini amalga oshirish uchun yanada keng imkoniyatlarga ega dinamik o'sib borayotgan multimedia muhiti bo'lib kelgan.

Internetda axborot olish, qidirish va tarqatish bilan bir qatorda mehnat qilish huquqi, ta'lim olish huquqi, tadbirkorlik huquqi, ijod qilish huquqi, so'z va fikr erkinligi kabi insonning asosiy huquqlari ham o'zaro bog'liqdir. Agar davlatlar, hech bo'lmaganda, Internetga kirishni huquqiy tartibga solishni ta'minlamasa va maksimal darajada, uni insonning ajralmas va konstitutsiyaviy huquqi deb e'tirof etmasa, unda to'laqonli axborot jamiyatini rivojlantirish haqida gapirishga hali erta bo'ladi. Internetga kirishning har qanday asossiz cheklanishi bir qator inson huquqlarining buzilishiga olib kelishi mumkin.

Internetning ochiq tabiatini hisobga olgan holda va u kiberjinoyatlar (umuman inson huquqlarini buzish, jumladan, qaroqchilik, mualliflik huquqi va boshqa intellektual mulk huquqlarini buzish, shaxsiy ma'lumotlarni buzish va o'g'irlash, terrorizm va ekstremizm g'oyalarini tarqatish) uchun imkoniyatlar yaratishi mumkinligi, shuningdek, xavf tug'dirishi mumkinligini tushungan holda, xavfsizlik va u o'rtasida qat'iy muvozanatni ta'minlash tamoyiliga rioya qilish kerak va Internetga kirish huquqini ta'minlashda shaffoflik va anqlik tamoyilini saqlash zarur.

Zaruriyat va mutanosiblik demokratik jamiyatda qonunchilikning asosiy mezonidir. Bu mezonlar mamlakatda demokratik tamoyillarni mustahkamlashda ham, jahon miqyosida mamlakatimiz iqtisodiyotining raqobatbardoshligini oshirishda ham Internet imkoniyatlaridan muvaffaqiyatli foydalanishning muhim omilidir.

Har bir vositachi, mahalliy yoki xorijiy, nafaqat mahsulotlar (axborot, dasturiy ta'minot, virtual), balki mamlakatga import qilish va undan eksport qilish uchun xizmatlarning mavjudligini osonlashtirishi mumkin. Yuqoridagi mezonlarga rioya qilish ayrim idoralarning manfaatlarini milliy manfaatlarga zarar yetkazishga qaratilgan Internetga kirishdagi asossiz cheklovlarni kamaytirishga yordam beradi.

Internetdan foydalanish huquqi globallashuv sharoitida inson huquqlarining ajralmas qismiga aylanib bormoqda, ammo uning amalda qo'llanishi infratuzilma, qonunchilik va xalqaro standartlarga mosligiga bog'liq.

Xulosa o'rnida yana bir bor ta'kidlab o'tmoqchimanki, Internet tarmog'iga kirish huquqi insonning ajralmas huquqlaridan biri bo'lib, o'ziga xos mazmunga ega bo'lib, u davlat tomonidan ta'minlanishi kerak, chunki uning o'zi fuqarolarning huquq va boshqa huquq va erkinliklarini amalga oshirishni ta'minlaydi. Internetdan foydalanish orqali jamiyat taraqqiyotidagi o'zgarishlar qanchalik tez sodir bo'lishini hisobga oladigan bo'lsak, huquq va erkinliklarni amalga oshirish va himoya qilishni ta'minlashda barcha tomonlar, ham fuqarolar, ham davlat manfaatlarini hurmat qilish muhim ahamiyatga ega. Bunday holda, davlatlar, shuningdek, Internet bilan bog'liq faoliyatni amalga oshiruvchi tashkilotlar zimmasiga yuklangan aniq imkoniyatlar, salbiy va ijobiy majburiyatlarni belgilash orqali Internetga kirish huquqini belgilash kerak bo'ladi.

REFERENCES

1. Bondar N.S. Information and digital space in the constitutional dimension: from the practice of the Constitutional Court of the Russian Federation. *Journal of Russian Law*. 2019;11;25–42.
2. Maslovskaya T.S. The digital environment and constitutional law: interaction areas. *Constitutional and municipal law*. 2019;9:18–22.
3. Pibaev I.A., Simonova S.V. Algorithms in the mechanism of implementation of constitutional rights and freedoms: challenges in the digital age. *Comparative constitutional review*. 2020;6:31–50.
4. Nevinskiy V.V. Human “digital rights”: the essence, system, meaning. *Constitutional and municipal law*. 2019;10:26–32.
5. Gorodov O.A. Digital law as a sub-branch of information law. *Law and the digital economy*. 2021;1:36–43.
6. Ponomareva E.S. Theory of generations. *Achievements of science and education*. 2017;8(21):55–56.
7. Avakian S.A. The information space of knowledge, digital world and constitutional law. *Constitutional and municipal law*. 2019;7:23–28.
8. Yegorov D.P., Chistobaev A.I. “Digital technologies in ensuring sustainable development of oil and gas territories in the Russian Federation.” *Global Challenges of Digital Transformation of Markets*. 2021: 1-10.